

WERELDWIJD SPINNENWEB

Op internet wordt een wolk van spinrag zichtbaar. Een spinnenweb gespannen door datahandelaars.

Databedrijven vliegen inmiddels ook elkaar in de haren.

Recent deed de rechtbank uitspraak in een zaak die was aangespannen door datahandelaars tegen de Kamer van Koophandel, een van de belangrijkste beheerders van zakelijke data in Nederland. De datahandelaars willen de data, die ondernemingen verplicht moeten deponeren bij de KvK, doorverkopen. De KvK wil daarop het alleenrecht. De databedrijven hebben voorlopig hun recht op doorverkoop behouden.

Wat is hier aan de hand? Ligt de juiste vraag eigenlijk wel op tafel?

Niet alleen de burger, maar ook ondernemers en ondernemingen lijken zich nog nauwelijks bewust van het spinnenweb dat online databedrijven rond hun privacy spannen. Met behulp van slimme algoritmes koppelen databedrijven als Google, Oozo, Company.info (onderdeel FD Mediagroep), Graydon, Yello en Dato Capital de gegevens die zij van de KvK kopen aan andere openbare

gegevens. Bijvoorbeeld vergunningen die gemeentes afgeven. Dat kunnen zakelijke vergunningen zijn, maar ook omgevingsvergunningen

ningen aan particulieren die een onderneming op hun huisadres gevestigd hebben. De algoritmes, *spiders* genoemd, maken geen onderscheid. Zij zoeken automatisch naar andere data rond adressen, zoals foto's van woningen, personen, e-mailadressen en telefoonnummers.

De datahandelaars opereren zonder voorafgaande toestemming van de betrokkenen. Zij gebruiken als argument dat zij slechts data 'verrijken' en dat het herplaatsen van data een legitiem doel of een gerechtvaardigd belang dient. Wat dat is, dat maken ze zelf uit. Naast de zakelijke gegevens brengen zij als bijvangst privégegevens van burgers en ondernemers in kaart. Deze data zijn goud waard en kunnen via datamarkten worden verkocht. Instituten zoals de KvK en de lokale overheid, die opgezet zijn voor een regulerende functie in de maatschappij, gaan bewust of onbewust participeren in de data-economie. Ondernemers en burgers worden ongemerkt onderdeel van het businessmodel van die databedrijven.

Klagen tegen misbruik van data is lastig. Een deel van de databedrijven maakt van zijn eigen organisatie geen adres- of contactgegevens bekend. Sommigen opereren vanuit het buitenland. Google Maps, een van de grootste datahandelaars, is gevestigd in Ierland. Voor klachten moet je naar de Ierse privacy-autoriteit. Die vindt een klager in Nederland klein bier en laat niet meer van zich horen.

Daarbij speelt nog iets anders. De databedrijven maken, net als iedereen, ook fouten. Zij koppelen bijvoorbeeld data van verschillende adressen per ongeluk aan elkaar, combineren verkeerde postcodes en namen. Koppeling aan gehackte data is niet ondenkbaar. Daarmee worden fake data gecreëerd die weer door anderen worden overgenomen. Daar is door de burger of de ondernemer weinig aan te doen. Meestal zijn zij zich niet bewust van wat er achter hun rug op het wereldwijde web gebeurt en onderschatten zij het ijzersterke geheugen van internet. De dataleveranciers laten zich intussen lastig aanspreken.

Eind september komt met het nieuwe UBO-register (Ultimate Beneficiary Ownership) een nieuwe schat aan privé-informatie beschikbaar bij de KvK. Het UBO is ontwikkeld in de strijd tegen witwassen, maar zal door datahandel een grote impact hebben op de privacy van ondernemers. Wat is de oplossing? Datahandel is makkelijk en explodeert. Het gebruik van data kan organisaties beter inzicht geven in hun klanten en de dienstverlening verbeteren, maar brengt privacy-kwesties met zich mee. De Autoriteit Persoonsgegevens (AP) is intussen onderbemand en de interpretatie van de wet is nog niet uitgekristalliseerd. In mei 2021 kreeg het bedrijf Locatefamily.com door de AP een boete van 525.000 euro opgelegd voor het zonder toestemming openbaar maken van privégegevens. Maar bij een zaak tegen de tennisbond KNLTB die – tot woede van

veel leden – hun privégegevens voor commerciële doelen verkocht, werd de door de AP opgelegde boete in beroep door de rechtbank verworpen. Hoger beroep van de AP is aanstaande.

Verkoop van privédata die is opgehaald bij organisaties in de publieke sector zoals de KvK en gemeentes, zonder expliciete toestemming door de betrokken burgers, tast het vertrouwen in die organisaties aan. De wetgever zou zijn regulerende rol bij het onderwerp privacy met effectievere wetgeving moeten oppakken. Het begrip gerechtvaardigd belang wordt te makkelijk misbruikt. En de AP moet hij met een hoger budget steunen. Commissarissen en toezicht-houders van ondernemingen en maatschappelijke organisaties zijn de hoeders van het moreel kompas van hun organisaties en moeten dit onderwerp vanuit dat perspectief op hun agenda zetten. En daarbij niet alleen de vraag beantwoorden wat nog net mag, maar ook wat ethisch acceptabel is. Maar ook zullen zij datamisbruik als risico voor hun organisatie moeten agenderen en de vragen beantwoorden: zijn wij goed voorbereid op datarisco's, hebben we voldoende kennis in onze RvC?

Voor burgers en ondernemers geldt helaas: als het wereldwijde spinnenweb eenmaal gespannen is, is er geen ontsnappen meer mogelijk.

Jan Stolker is directeur van het Erasmus Governance Institute.